

*Zlatko Šafarić
Franjo Prot
Vedrana Vukmir*

Prethodno znanstveno priopćenje

**POKUŠAJ UTVRĐIVANJA RAZLIKA U NAVIKAMA PUŠENJA,
KONZUMIRANJA ALKOHOLA I POSTIGNUĆA U SPORTU
SREDNJOŠKOLACA KOJI REDOVITO VJEŽBAJU
I SREDNJOŠKOLACA OSLOBOĐENIH NASTAVE
TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE**

1. UVOD

Praktični dio nastave tjelesne i zdravstvene kulture ne pohađaju svi učenici. Jedan dio njih je oslobođen vježbanja potpuno ili djelomice zbog razloga zdravstvene naravi. Broj oslobođenih od vježbanja se redovito doživljava kao prevelik i pojavljuje se sumnja da postoje i drugi razlozi, a ne samo zdravlje, koji potiču pojedince na izbjegavanje praktične nastave. Pretpostavlja se da će izbjegavanje vježbanja, bez pravog razloga, biti pogotovo izraženo u srednjoj školi gdje je autoritet i kontrola roditelja i drugih odraslih slabija nego u osnovnoškolskoj dobi (Lacković-Grgin, 2006.).

Izostajanje s vježbanja moglo bi biti povezano s demografskim varijablama, a također i nekim drugim bihevioralnim varijablama. Može se pretpostaviti da spol i dob mogu utjecati na odluku o traženju oslobođenja od vježbanja. Djevojke srednjoškolskog uzrasta se u znatno manjoj mjeri bave sportom od svojih muških vršnjaka, pa će možda lakše zatražiti oslobađanje od vježbanja. Stariji učenici mogu biti snalažljiviji i odlučniji u pokušaju nalaženja načina da ne čine ono što ne žele pa će možda iskoristiti instituciju oslobađanja, ako ne žele vježbati. Pušenje i konzumacija alkohola su ponašanja koja su označena kao nezdrava i mogla bi biti povezana s izbjegavanjem vježbanja. Bavljenje sportom bi, s druge strane, trebalo biti povezano s redovitim sudjelovanjem u nastavi.

Sve ove pretpostavke treba tek provjeriti, pa je cilj ovoga rada utvrditi razlike u dobi i spolu, bavljenju sportom, pušenju i konzumaciji alkohola srednjoškolaca koji redovito vježbaju i srednjoškolaca oslobođenih nastave tjelesne i zdravstvene kulture.

2. METODE

Uzorak ovog istraživanja čini 957 učenika i učenica (99% od ukupnog broja) jedne gradske srednje škole sa sedam različitih programa školovanja. Učenici su

unutar redovite nastave zamoljeni da dragovoljno i neanonimno popune anketu u kojoj su označili svoj spol i razred koji pohađaju. Pušenje duhana registrirano je na skali od četiri stupnja, kao i pijenje alkoholnih pića:

Puшите li?

- 1) nikad
- 2) povremeno
- 3) do 5 cigareta na dan
- 4) više od 5 cigareta na dan.

Konзумirate li alkohol?

- 1) nikad
- 2) vrlo rijetko (na proslavama)
- 3) povremeno
- 4) redovito barem jednom tjedno ili više.

Postignuće u sportu je registrirano na skali od šest stupnjeva:

- 1) nikad se nisam bavio (bavila) sportom
- 2) bavio (bavila) sam se sportom povremeno, rekreativno
- 3) natjecao (natjecala) sam se u školskom sportu
- 4) natjecao (natjecala) sam se u sportskom klubu na razini općine ili regije
- 5) postigao (postigla) sam rezultate državnog ranga
- 6) postigao (postigla) sam rezultate međudržavnog ranga.

Od učenika je također zatraženo da upišu jesu li oslobođeni vježbanja na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture ili ne.

Za sve rezultate su određene frekvencije odgovora za vježbače i ne-vježbače. Razlika među skupinama utvrđena je kanoničkom diskriminativnom analizom.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

U Tablici 1. do 5. nalaze se frekvencije i postoci od ukupnog broja ispitanika koji su oslobođeni vježbanja i koji vježbaju u krostabulacijama s varijablama spol, razred koji pohađaju, bavljenje sportom, pušenje i konzumacija alkohola. U tablicama ukupni broj ispitanika varira od 920 do 945, ovisno o broju korektno danih odgovora.

Tablica 1. Frekvencije i postoci od ukupnog broja vježbača i oslobođenih vježbanja s obzirom na SPOL

spol	Oslobođen vježbanja		ukupno
	da	ne	
muškarci	25 2.6%	187 19.8%	212 22.4%
žene	95 10.1%	638 67.5%	733 77.6%
ukupno	120 12.7%	825 87.3%	945 100.0%

Razmatrajući Tablicu 1. i 2. opaža se da nema vidljivih odstupanja u broju oslobođenih od vježbanja niti s obzirom na spol niti dob. Pretpostavke da će znatnije više djevojaka biti oslobođeno vježbanja i da će broj i kod muškaraca i kod žena rasti s dobi, (tj. s razredom kojeg pohađaju) nisu se pokazale točnim.

Tablica 2. Frekvencije i postoci od ukupnog broja vježbača i oslobođenih vježbanja s obzirom na RAZRED koji pohađa

razred	Oslobođen vježbanja		ukupno
	da	ne	
1	26 2.8%	233 24.7%	259 27.4%
2	31 3.3%	195 20.6%	226 23.9%
3	37 3.9%	208 22.0%	245 25.9%
4	26 2.8%	189 20.0%	215 22.8%
ukupno	120 12.7%	825 87.3%	945 100.0%

Tablica 3. Frekvencije i postoci od ukupnog broja vježbača i oslobođenih vježbanja s obzirom na POSTIGNUĆE u sportu

Postignuće u sportu	Oslobođen vježbanja		ukupno
	da	ne	
1	8 .9%	62 6.6%	70 7.4%
2	58 6.2%	426 45.3%	484 51.4%
3	21 2.2%	137 14.6%	158 16.8%
4	17 1.8%	99 10.5%	116 12.3%
5	9 1.0%	62 6.6%	71 7.5%
6	6 .6%	36 3.8%	42 4.5%
ukupno	119 12.6%	822 87.4%	941 100.0%

Tablica 4. Frekvencije i postoci od ukupnog broja vježbača i oslobođenih vježbanja s obzirom na PUŠENJE

Pušite li?	Oslobođen vježbanja		ukupno
	da	ne	
nikad	68 7.4%	470 50.8%	538 58.2%
povremeno	18 1.9%	135 14.6%	153 16.5%
do 5 cigareta na dan	6 .6%	47 5.1%	53 5.7%
više od 5 cigareta na dan	25 2.7%	156 16.9%	181 19.6%
ukupno	117 12.6%	808 87.4%	925 100.0%

Tablica 5. *Frekvencije i postoci od ukupnog broja vježbača i oslobođenih vježbanja s obzirom na konzumiranje ALKOHOLA*

Konzumirate li alkohol?	Oslobođen vježbanja		ukupno
	da	ne	
nikad	22 2.4%	176 19.1%	198 21.5%
vrlo rijetko (na proslavama)	57 6.2%	362 39.3%	419 45.5%
povremeno	31 3.4%	218 23.7%	249 27.1%
redovito, barem jednom tjedno ili više	7 .8%	47 5.1%	54 5.9%
ukupno	117 12.7%	803 87.3%	920 100.0%

Zanimljiv je podatak iz Tablice 3. da oslobođenih od praktične nastave tjelesne i zdravstvene kulture ima na svim razinama sportskog postignuća. Manje je vjerojatno da su aktivni sportaši oslobođeni zbog kronične bolesti pa se vjerojatno radi o sportskim povredama. Iz Tablice 4. i 5. vidljivo je da oslobođeni vježbanja nisu znatnije češći pušači niti konzumenti alkohola od redovitih vježbača.

Kanonička diskriminativna analiza učinjena je na ukupno 912 ispitanika koji su imali potpune podatke u svim analiziranim varijablama (Tablica 6.). Od ukupnog broja, 796 je vježbača i 116 učenika oslobođenih praktičnog djela nastave tjelesne i zdravstvene kulture.

Diskriminativna analiza je pokazala da nema statistički značajne razlike među skupinama na analiziranim varijablama. Oslobođeni od vježbanja i oni koji pohađaju praktičnu nastavu tjelesne i zdravstvene kulture ne razlikuju se statistički po spolu i razredu koji pohađaju. Također, ne pokazuju niti statistički značajne razlike u preporučenom i zdravom načinu ponašanja, u bavljenju sportom, kao ni u proskribiranom i nezdravom načinu ponašanja, pušenju i pijenju alkohola.

Tablica 6. *Rezultati kanoničke diskriminativne analize učenika vježbača i učenika oslobođenih vježbanja na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture. R je oznaka za kanoničku korelaciju, Λ označava Wilksovu lambdu, χ^2 je χ^2 test, df su stupnjevi slobode i p je značajnost diskriminativne funkcije*

R	Λ	χ^2	df	p
.053866	.997098	2.636980	5	.755737

Rezultati su opovrgnuli pretpostavke o pokušajima legalnog izostajanja s vježbanja na nastavi zbog nekih drugih, a ne zdravstvenih razloga. Znatnija proporcija takvih slučajeva vjerojatno bi se odrazilo na rezultatima diskriminativne analize. No, jesu li slučajevi izbjegavanja vježbanja zaista toliko rijetki da se u statističkim analizama ne uspiju razlučiti od slučajne pogreške, trebalo bi provjeriti na novom uzorku ispitanika i s većim skupom varijabli.

4. LITERATURA

1. Lacković-Grgin, K. Psihologija adolescencije. Jastrebarsko: Naklada Slap, (2006.).

* prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta br. 034-0342618-222 – (*Razvoj algoritama za testiranje multivarijantnih strukturalnih hipoteza*) potvrđenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske